

Přílohy

Příloha č. 1: Projekt diplomové práce

Univerzita Karlova Praha

Fakulta humanitních studií

Studijní obor: Řízení a supervize v sociálních a zdravotnických organizacích

Projekt diplomové práce

Jméno studenta: Bc. Jana Slavíková

Osobní číslo: 58274919

Imatrikulační ročník: 2014

Předběžný název diplomové práce:

Biografie rodinných a manželských poraden

Vedoucí práce: doc. PhDr. Zuzana Havrdová, CSc.

Vstupní diskuse problému:

Jako téma pro svou diplomovou práci jsem si vybrala vývoj rodinného a manželského poradenství a supervize v této oblasti. Cílem této práce není zmapovat vývoj rodinného poradenství z hlediska teorií psychoterapeutických směrů ani vlastní eklektický, v praxi fungující přístup. V této práci bych se ráda věnovala rekonstrukci historie vývoje rodinného a manželského poradenství v rámci manželských a rodinných poraden po jejich začlenění do soustavy zařízení sociální péče zákonem 121/1975 Sb. o sociálním zabezpečení a navazujícími předpisy (Novák, 2006, s. 20). Ruku v ruce s vývojem poradenství se v této oblasti vyvíjela i supervize.

Jak píše Matoušek, v celé historii lidstva vykazuje rodina nebyvalou stabilitu. Na mysl má rodinu tvořenou rodiči, dětmi, případně prarodiči. Na jejím základu jsou tvořeny všechny lidské společnosti (Matoušek, 1993, s. 6). Možný nazývá rodinu ze sociologického hlediska jako morfostatickou instituci. O rodině doslova říká: *“Chrání své členy, nemění svůj tvar, vnitřní habitus a změny ve svém okolí vyrovnává... brání společenský systém před chaosem a zhroucením“* (Možný, 2008, s. 14).

V dnešní době má rodina velmi mnoho podob a je vystavena velkému tlaku ze strany konzumní společnosti i prosazování individualismu. Od samého počátku lidstva znamenalo příslušenství k rodině jedinou naději na přežití (Goody, 2006, s. 131). Celými dějinami se prolíná ruka v ruce vývoj rodiny s proměnou společnosti. Ať již je proměna rodiny jakkoli zásadní, v moderní společnosti zůstává porozumění pojmu rodina srovnatelné s pojmem domov, jak ho nabízí Giddens. Nabízí domov jako místo, kde spolu žijí lidé na základě vlastních pravidel, norem a hodnot a zároveň získávají emocionální podporu a zázemí (Giddens, 2012, s. 53). Vysoká míra rozvodovosti a opakovaných vztahů však toto místo činí, minimálně vztahově, nepřehledným (Možný, 2008, s. 278). Lze si lehkou představit, že v oblasti pravidel, norem a hodnot to nebude jiné.

Vzhledem k významu rodiny pro jedince se jí dostávalo podpory a ochrany ve všech společenských uspořádání. S příchodem možnosti rozpadu rodiny (rozvody a jejich legalizace), se zároveň ustavují i organizace, které mají jako náplň své činnosti různou míru podpory a pomoci při řešení manželských problémů a párového nesouladu. U nás není třeba pro počátky vzniku odborného sociálního poradenství v oblasti rodinných vztahů chodit příliš hluboko do historie. Podle Nováka je to víceméně otázkou druhé poloviny min. století (Novák, 2006, s. 19). Zejména bych se ve své práci chtěla zaměřit na období od roku 1990.

Jako důležité pro svou práci považuji věnovat pozornost termínu poradenství a dále rodinné poradenství. Definovat poradenství není jednoduché. Například Stryker definuje práci poradce jako potřebu mnohem víc vědět, než oč je poradce žádán (Stryker, 2011, s. 17). Kratochvíl nabízí vymezení poradenské činnosti oproti psychoterapii podle toho, zda se již u pacienta objevila zdravotní porucha nebo *„klient prožívá nespokojenost, napětí, reálný smutek, konflikty, stresové situace, nebo problémy, které k diagnostikované zdravotní poruše ještě nevedly“* (Kratochvíl, 2002, s. 293). Velmi nezřetelná linie mezi poradenstvím a psychoterapií je zejména v anglicky mluvících zemích. Dryden nabízí jeden z rozdílů v tom, kdy se který termín začal používat. Jako, historicky první používaný, byl termín

psychoterapie. Užití slova poradenství pro psychologické problémy se objevilo během roku 1930, kdy Carl Rogers rozvíjel, v USA, svůj Na člověka orientovaný přístup. Do té doby měli ve Spojených státech dovoleno provozovat psychoterapii pouze lékaři. Nazváním své terapie „poradenství“ umožnilo Rogersovi a dalším psychologům vyhnout se zákonnému omezení při praktikování terapie (Dryden, 1999, s. 3,4).

Stejně tak supervize má v oblasti rodinného a manželského poradenství svůj vývoj. Sledovat tento vývoj bych ve své práci chtěla od okamžiku založení Asociace manželských a rodinných poradců ČR (dále jen AMRP) v roce 1990. AMRP vznikla jako profesní sdružení odborníků především v tehdejších manželských a rodinných poradnách a například podle Kratochvíla předběhla svou činností a náplní vývoj ve zdravotnictví : „*Asociace manželských a rodinných poradců předběhla vývoj ve zdravotnictví tím, že přijala i přesná třístupňová kvalifikační kritéria pro poradenskou činnost a má své pověřené akreditované supervizory.*“ (Kratochvíl, 2002, s. 293).

V rámci sociální práce jsou rodinné a manželské poradny ojedinělé svou dobou trvání, specifickou a neměnnou zaměřeností, systematickým propracováváním metodologie práce i trvalým důrazem na kvalifikační požadavky zaměstnanců a jejich celoživotní vzdělávání. Představují v současné nabídce službu, která se opírá o letitou tradici práce a snahy o zvyšování profesních kompetencí poradců a sociálních pracovníků a tím vysokou kvalitu služby, kterou poskytují. Od začlenění poraden do zařízení sociální péče, zákonem 121/1975 Sb. o sociálním zabezpečení a navazujícími předpisy, nebylo fungování poraden nikdy přerušeno. Docházelo pouze k různým proměnám, změnám názvů a zřizovatelů, nikdy však poradny nepřestaly plnit svůj účel, pro který vznikly. Jejich prostřednictvím poskytují obce, města i kraje výchovnou a poradenskou péči v rodinných, manželských i jiných mezilidských vztazích a osobních problémech svým občanům.

Cíl práce:

V teoretické části své práce bych ráda vyjasnila pojmy rodinného a manželského poradenství a pojem supervize, a věnovala se vyjasnění toho, jak spolu tyto pojmy z teoretického hlediska souvisí. Vyjasnění těchto pojmů a jejich vzájemných souvislostí považuji za důležité z hlediska dosažení cíle této diplomové práce.

Cílem této diplomové práce je zmapovat a rekonstruovat historii a vývoj rodinných a manželských poraden a vývoj supervize v jejich rámci na území ČR v období od začlenění poraden do zařízení sociální péče zákonem 121/1975 Sb.. Tedy od roku 1975, s důrazem zejména na období po roce 1990 do současnosti.

Pracovní postup:

Diplomová práce bude mít dvě základní části. Teoretickou a výzkumnou. V teoretické části zkráceně definuji pojem rodina. Podstatnou část budu věnovat vymezení pojmům poradenství a manželské a rodinné poradenství. Další významná část bude patřit pojmu supervize, zejména v souvislosti s poradenstvím a v kontextu sociální práce. Dál se budu v této části věnovat tomu, jak spolu tyto pojmy souvisí a jaká jsou teoretická východiska

vzájemné propojenosti. Vyjasnění těchto pojmů a jejich vzájemných souvislostí považuji za důležité z hlediska dosažení cíle této diplomové práce. Hlavním předmětem zájmu, tedy činnosti rodinných a manželských poraden, je práce s rodinou v nejrůznějších situacích ohrožení její stability a funkčnosti. Zákonem 121/1975 Sb. byly poradny začleněny do oblasti sociální péče a patří mezi sociální služby v souladu se zákonem č. 108/2006 Sb., O sociálních službách, § 37. písm. b). Z tohoto titulu poskytují své služby formou odborného sociálního poradenství, v případě práce s rodinou či párem se tedy jedná o manželské a rodinné poradenství. Jak uvádí Hawkins a Shonet, „... *vzestup poradenství a psychoterapie a také poradenských a terapeutických přístupů v mnoha pomáhajících profesích, s sebou vzápětí přinesl poznání, že taková práce musí být řádně supervidována*“ (Hawkins, Shonet, 2004, s.18). Považuji proto za nezbytné v teoretické části vyjasnit tuto vzájemnou propojenost poradenství a supervize. Dále pak ve výzkumné části zjistit, jak se tato propojenost objevovala a vyvíjela v rámci rodinných a manželských poraden a zda je možné ji označit za jeden z faktorů skutečnosti trvání a rozvoje těchto poraden.

Teoreticko-metodologickým východiskem k dosažení cíle mé diplomové práce bude biografický design. Podle Švaříčka je biografický design vhodný „*pro zachycení komplexnosti určitého jevu, který je nepřehledný a nepredikovatelný a přitom chceme zachytit jeho vývoj*“ (Švaříček, Šedřová a kol., 2007, s.126). A jak říká Hendl, nemusí být biografický výzkum nutně zaměřený pouze na osoby, předmětem zkoumání může být i biografie skupiny či instituce (Hendl, 2005. S. 131).

Návrh metody:

Za vhodné metody získávání dat pro svůj výzkum považuji analýzu dokumentů a rozhovory. Uvažované vhodné dokumenty pro analýzu jsou zákony, zakládací listiny, odborné články a tištěné příspěvky konferencí týkající se zkoumané problematiky včetně literatury.. Další metodou získávání dat budou hloubkové rozhovory s osobnostmi, které stáli u vzniku poraden, dlouhodobě se podíleli na jejich provozování a svým působením utvářeli jejich podobu a ovlivňovali jejich vývoj. Za vhodné považuji nestrukturovaný narativní rozhovor „*zejména pro skepsi vůči možnosti získat „přístup ke zkušenosti jedince prostřednictvím schématu otázka-odpověď. Při narativním rozhovoru není subjekt konfrontován se standardizovanými otázkami, nýbrž je povzbuzován ke zcela volnému vyprávění*“ (Hendl, 2005, s. 176).

Plánovaný harmonogram: rok 2016

leden – vyhledávání a studium literatury a dokumentů, příprava rozhovorů

únor- výběr dotazovaných osob, osobní kontakty a domlouvání spolupráce, studium lit.a dokumentů, práce na teoretické části

březen – pilotní rozhovor, analýza získaných dat a úpravy pro další rozhovory
duben – květen – výzkumné rozhovory, práce na teoretické části, analýza dokumentů
červen – analýza rozhovorů a dokumentů, vyhodnocování a zpracování výsledků
červenec – vyhodnocení a interpretace výsledků výzkumné části, dokončení práce
srpen – odevzdání práce

Předběžná bibliografie:

Davys, Allyon, Liz Beddoe. *Best Practice in Professional Supervision*. London: Jessica Kingsley Publishers, 2010.

Dryden, Windy, Thorne, Brian. *Training and Supervision for Counselling in Action*. London: Sage Publications, 1991. ISBN 0-8039-8335-2.

Dryden, W 1999, *Four Approaches to Counselling and Psychotherapy*, Routledge, Florence, KY, USA. Available from: ProQuest ebrary. [5 January 2016].

Feltham, Colin. *Professional Skills for Counsellors: Understanding the Counselling Relationship*. London: Sage Publications, 1999. ISBN 9780761957850.

Giddens, A. *Proměna intimacy: sexualita, láska a erotika v moderních společnostech*. Přeložil Ivo Možný. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0175-5.

Goody, J. *Proměny rodiny v evropské historii*. Přeložila Petra Diestlerová. Praha: NLN, 2006. ISBN 80-7106-396-7.

Hartl, P. a Hartlová, H. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-303-X.

Havrdová, Zuzana. *Kompetence v praxi sociální práce*. Praha: Osmium, 1999. ISBN 80-902081-8-5.

Havrdová, Zuzana, Hajný Martin, et al. *Praktická supervize*. Praha: Galén, 2008. ISBN 978-80-7262-532-1.

Hawkins, Peter, Nick Smith. *Coaching, Mentoring and Organizational Consultancy: Supervision and Development*. Berkshire: Open University Press, 2006.

Hawkins, Peter, Shonet, Robin. *Supervize v pomáhajících profesích*. Přeložila Helena Hartlová. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-715-9.

Hendl, Jan. *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.

Kratochvíl, Stanislav. *Základy psychoterapie*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-657-8.

Matoušek, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha: SLON, 1993. ISBN 80-901424-7-8.

Možný, Ivo. *Rodina a společnost*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2008. ISBN 978-80-86429-87-8.

Novák, Tomáš. *Manželské a rodinné poradenství*. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1316-0.

Novák, Tomáš, Průchová, Barbora. *Předrozvodové a rozvodové poradenství*. Praha, Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1449-3.

O'Leary, Charles J. *Counselling Couples and Families: A Person-Centred Approach*. London: Sage Publications, 1999. ISBN 0 7619 5790 1.

Stryker, Steven C. *Principles and Practices of Professional Consulting*. Lanham: Government Institutes, 2011. ISBN 9781605907222.

Šmolka, Petr, Páček, Daniel, *Manželská poradna*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1617-6

Švaříček, Roman, Šed'ová, Klára a kol.. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.

Internetové zdroje:

Výroční zpráva za rok 2014 Asociace manželských a rodinných poradců ČR dostupná na http://www.amrp.cz/joomla/images/dokumenty/pro_cleny/2014/vz14.pdf.